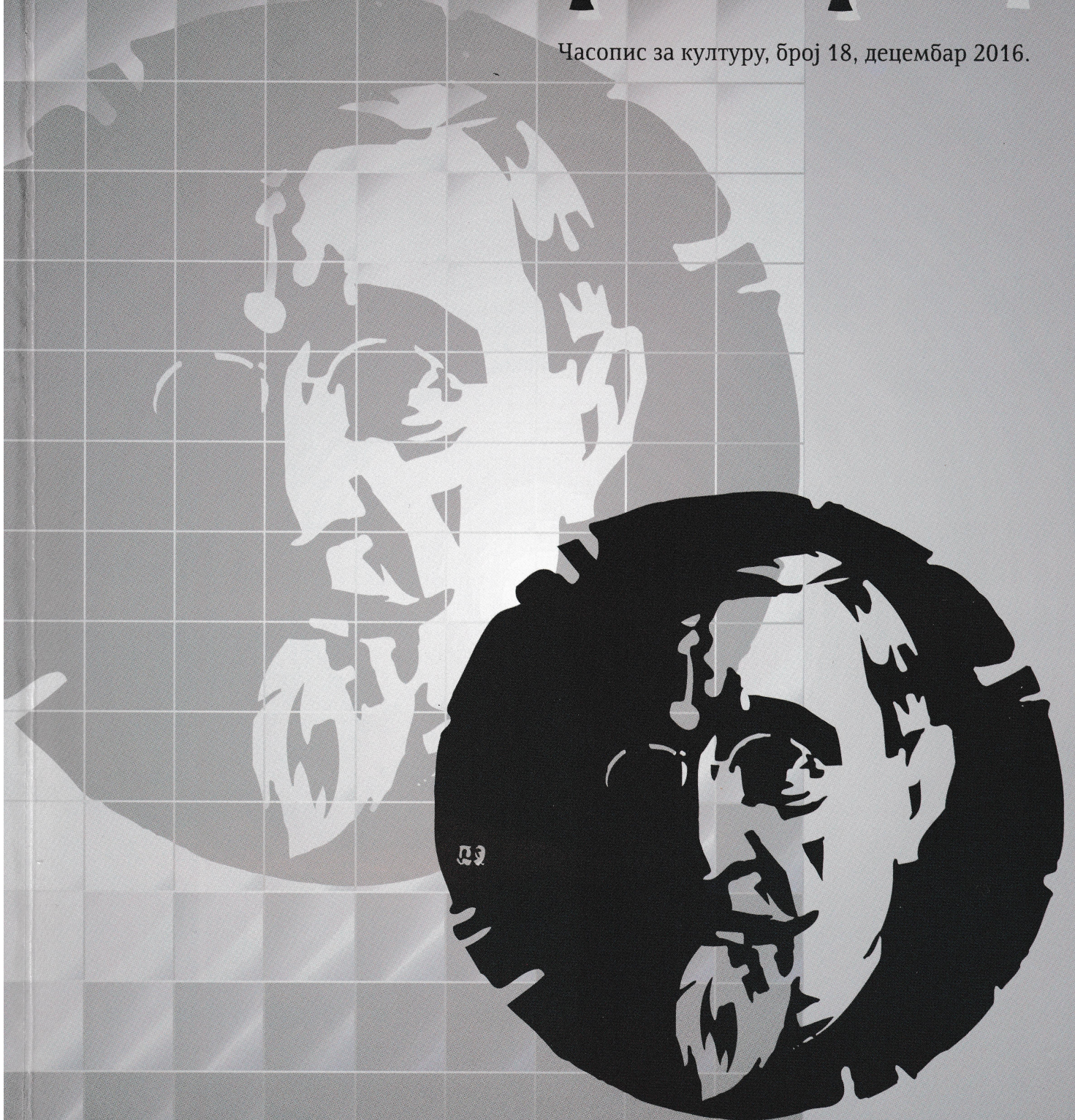

МОЖРАЊАЦ

Часопис за културу, број 18, децембар 2016.

МОКРАЊАЦ

Часопис за културу

Број 18, децембар 2016.

Часопис се објављује као годишњак

Оснивач и издавач

Дом културе *Стеван Мокрањац*

Трг Ђорђа Станојевића 5,

19300 Неготин, Србија

Тел. +381 (0)19 54-36-76, 54-20-57

E-mail: dkmokranjac@gmail.com

В.д. директора Рената Ђурђевић Станковић

Главни и одговорни уредник Др Соња Маринковић, ред. проф.
Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности

Редакција Др Бранка Радовић, ред. проф.
Универзитет у Крагујевцу
ФИЛУМ

Др Драгана Јеремић Молнар,
ванред. проф.
Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности

Ново Томић

новинар

Мр Милан Радосављевић
дипломирани сликар

Дом културе *Стеван Мокрањац*

Издавачки савет Даринка Матић Маровић,
проф. емеритус
Универзитет уметности у Београду
академик Дејан Деспић, композитор
Марина Николић, музиколог, РТС
Маја Чоловић Васић, музиколог, РТС
Др Александра Паладин
музиколог, РТС

Ликовни излез Тијана Маринковић

Фотографије са 51. фестивала Драгослав Илић

Тираж 500 примерака

Штампа Линотип, Неготин

ISSN 1452-2691-Мокрањац

COBISS.SR-ID 168391943

Часопис *Мокрањац* уписан је у регистар јавних гласила који се води у Министарству информација под редним бројем 2917

Овај број часописа је штампан захваљујући финансијској подршци Општине Неготин.

САДРЖАЈ

НАУЧНА ТРИБИНА

Бојдан Ђаковић

МОКРАЊЧЕВО ДЕЛО У СВЕТЛУ САВРЕМЕНИХ
ТЕНДЕНЦИЈА БОГОСЛУЖБЕНИХ И МУЗИЧКИХ

АСПЕКТА ПРАВОСЛАВНОГ ИСТОКА.....2

Саша Божигаревевић

УМЕТНИЧКА ОБРАДА НАРОДНОГ НАПЕВА

У РУКОВЕТИМА СТЕВАНА МОКРАЊАЦА12

51. ФЕСТИВАЛ

БЕСЕДА.....20

Александра Паладин

QUO VADIS МОКРАЊЧЕВИ ДАНИ.....23

Горан Вучковић

ЗВУЦИ ТИМОЧКЕ ЛИРЕ31

Душан Сшојковић

ПЕСНИЧКА МЕЛОДИЈА ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ33

Ана Ђорђевић и др.

ДОКУМЕНТАРНИ ФИЛМ *ДОВОЉНО ЗА БЕСМРТНОСТ*38

Горан Марковић

ПОГЛЕД НА *МАЛЕ ТАЈНЕ*46

Зоран Симјановић

МАЛЕ ТАЈНЕ: КОМАД С ПЕВАЊЕМ47

ЉУБИЦА ЦУЦА СОКИЋ И КУЋА ЛЕГАТА50

Ана Појовић Богрожа

ЛЕГАТ ЉУБИЦЕ ЦУЦЕ СОКИЋ51

СТУДИЈЕ

Весна Сшаменковић

РАДИСЛАВ ТРКУЉА.....53

Слободан Варсаковић

ОРКЕСТАРСКА МУЗИКА ЛУДМИЛЕ ФРАЈТ58

ТРИБИНА МЛАДИХ

Моника Новаковић

ДОПРИНОС ПЕТРА КРАНЧЕВИЋА72

Маја Рагивојевић

СЕМАНТИКА ПЛЕСА У САВРЕМЕНОМ СВАДБЕНОМ РИТУАЛУ87

САВРЕМЕНА СРПСКА МУЗИКА

МОКРАЊЧЕВА НАГРАДА ЗА 2015. ГОДИНУ104

Зорица Премаиће

НОВА ДОМАЋА ДЕЛА НА РЕПЕРТОАРУ БЕОГРАДСКЕ ФИЛХАРМОНИЈЕ..111

Милица Андрејевић

СВЕНОБНО БДЕНИЈЕ, НОТНИ ЗБОРНИК ЗА МЕШОВИТИ ХОР.....117

ИЗ АРХИВА

Никола Плавишић

ПОСЕТИОЦИ О МОКРАЊЧЕВОЈ РОДНОЈ КУЋИ У КЊИЗИ УТИСАКА..120

УПУТСТВО ЗА САРАДНИКЕ.....131

Трибина младих

Чланак примљен 14. новембра 2016.

Чланак одобрен 24. новембра 2016.

78.071.1 Кранчевић П.

783:061.23(497.113)

COBISS.SR-ID 228241932

ДОПРИНОС ПЕТРА КРАНЧЕВИЋА РАДУ СРПСКОГ ЦРКВЕНОГ ПЕВАЧКОГ ДРУШТВА КРАНЧЕВИЋ¹

Моника Новаковић

Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
Мастер студије музикологије
monynok@gmail.com

Сажетак: У тексту се сагледава улога композитора и диригента Петра Кранчевића (1869–1919) и делатност важног ансамбла у музичком животу Сремске Митровице XIX века – Српског црквеног певачког друштва *Кранчевић*. Циљ истраживања је многострук: истражити на који начин је музички живот Сремске Митровице допринео српској историји музике XIX века; остварити увид у живот и дело композитора и диригента Петра Кранчевића и тумачење разлога за његово опредељење да проведе живот у Сремској Митровици, као и реконструкција развојне линије Српског црквеног певачког друштва. Заслуге за успех и развој друштва приписују се управо поменутом композитору, чија смрт на почетку Првог светског рата додатно отежава праћење рада друштва у почетном периоду. Након Другог светског рата, Никола Радојевић, одлучује се да споји преживеле чланове Српског црквеног певачког друштва и Српског занатлијског певачког друштва *Сиражилово* у једно певачко друштво под именом Српско певачко друштво *Кранчевић*, на тај начин одавши почаст Петру Кранчевићу.

Кључне речи: Српско црквено певачко друштво, Петар Кранчевић, музика XIX века, српска музика, Сремска Митровица, Панчево

¹ Текст је реализован као семинарски рад на трећој години основних студија Одсека за музикологију ФМУ у Београду, под менторством проф. др. Соње Маринковић.

Увод

Сремска Митровица, један од најстаријих градова у Војводини са дугом културном историјом која сеже далеко у прошлост, чак до времена Римског царства, имала је развијен однос према културним токовима XIX века, века који је остао упамћен као век нације и слободе. Грађанска класа ће и у Хабзбуршкој монархији бити предводник национално-културног препорода и носилац либералних идеја код већине народа. Међу Србима у Монархији, грађанство преузима вођство у националним и културним пословима, а до пуног изражаја учешћа грађанства у споменутих пословима доћи ће 60-их година XIX века. Уједињена омладина српска и њен однос према културним установама постаће модел рада грађанских културних друштава. Митровачко грађанство имаће великог удела у овом покрету. Исте 1864. године, када Матица српска из Пеште прелази у Нови Сад, у Митровици су основани Српска грађанска читаоница и Српска црквена певачка дружина. Из списка оснивача Српске грађанске читаонице који садржи 116 имена, ја-

сно је да међу њима доминирају трговци, занатлије и чиновници, уз понеког официра и припадника оних занимања која се у литератури дефинишу као слободна занимања. Поред окупљања ради читања штампе и књига, одржаване су забаве, а по узору на Матицу српску, и свечане светосавске беседе. Свим овим манифестацијама било је заједничко да су имале национални и патриотски карактер. Српска црквена певачка дружина, основана када и читаоница, имаће сличну улогу – да негује национални дух у културу, али на пољу музике.² Циљ овог рада јесте да реконструише делатност Српског црквеног певачког друштва и осветли допринос једног од његових хорова – Петра Кранчевића. Интересовање за предмет рада јавило се услед запостављања развоја музичке делатности на простору Сремске Митровице у временском периоду прелаза из XIX у XX век, те с тим у вези, малог броја доступних информација о деловању друштва и њиховог хорова чији су поједини аспекти осветљени у доступној литератури. Осим прелаза из XIX у XX век као најплодоноснијег периода рада Петра Кранчевића, истраживање обухвата чита-

Сремска Митровица

² Ненад Лемајић, *Сремска Митровица – Град вреднији од царске кћери*, Сремска Митровица, Историјски Архив „Срем“, 2008, 139–143.

во време рада певачког друштва – период од 1864. до 1946. године.

МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА

Као полазиште за истраживање послужиле су најпре две књиге чији је аутор Роксанда Пејовић, под називима *Српско музичко извођаштво романтичарској доба*³ и *Српска музика XIX века*⁴. У ове две књиге, ауторка даје допринос контекстуализацијом података о певачким друштвима, подвлачећи њихову функцију и истичући да су од тридесетих година XIX века оснивана певачка друштва (на аустроугарској територији настањеној Србима, у Панчеву и Котору ради исказивања свести о националним, верским, политичким али и културним потребама српског становништва), првенствено за црквене потребе, али су деловала и у световним манифестацијама. Шездесетих година XIX века, у војвођанским местима су певачка друштва била особито активна у Новом Саду, Великом Бечкереку (Зрењанину), Руми, Ади, Суботици, Сремској Митровици и другим местима. Роксанда Пејовић дефинише постојање неколико проблема при истраживању певачких друштава:

- Установљавање тачног назива друштва и датума настанка, али и престанка рада
- Коришћење непотпуног назива друштва или чак више имена истог извођачког колектива у примарним и секундарним изворима
- Прекид у раду друштва или његово гашење
- Спајање са другим певачким друштвом

На почетку XX века могу се уочити слични проблеми у проучавању рада певачких друштава. Роксанда Пејовић такође указује да праћење историјата певачких друштава у првим деценијама XX века постаје сложеније у односу на дотада-

шњи период, услед недостатка сигурних података о њиховом развоју и дужини рада, као и због немогућности да се оцрта целовит развојни ток друштава. Дружине тог времена су решавале материјалне проблеме ослањајући се на способност чланова управе који су руководили њиховим радом; требало је обезбедити одговарајући хонорар хорова, средства за куповину нота, за набавку инструмената неопходних за рад са хором, а истовремено пронаћи погодне просторије за одржавање проба. Ако је тражила професионалног хорова, управа је најчешће пратила понуде у чешким листовима или би давала оглас у српским новинама. Хорова је обављао више дужности: дириговао је сваке недеље и празником у цркви, приређивао је концерте, а каткад је припремао хор за наступ у позоришном комаду. Међу диригентима је било много аматера различитих занимања, од интелектуалаца до земљорадника; међу њима су била свештена лица, затим адвокати, професори, учитељи, студенти, чиновници, занатлије и многи други. Диригент се бавио и компоновањем, али и предавао у школи, основној или средњој. Уколико је свирао на неком инструменту концертирао је – на оргуљама, виолончелу, клавиру, виолини или неком другом инструменту, а наступао је и као соло певач. Диригенти су често прелазили из једног хора у други, а само су се ретко поједине хорова везивале за одређена певачка друштва. Тада би по правилу долазило до успеха дружине и пораста њеног извођачког нивоа. На основу детаљне анализе репертоара, Роксанда Пејовић указује да су за војвођанска и певачка друштва на аустроугарској територији карактеристични програми са делима војвођанских музичара Исидора Бајића, Мите Топаловића, Петра Кранчевића и Марка Нешића, уз дела Стевана Стојановића Мокрањаца, Јосифа Маринковића, Станислава Биничког и Даворина Јенка. Изгледа да су дружине настале педесетих и шездесетих година XIX века показу-

³ Роксанда Пејовић, *Српско музичко извођаштво романтичарској доба*, Београд, Универзитет уметности у Београду и Просвета, 1991.

⁴ Роксанда Пејовић, *Српска музика 19. века*, Београд, Факултет музичке уметности, 2001.

ле највише виталности јер су се одржале све до почетка Првог светског рада, а поједине су наставиле рад и у међуратно доба.⁵ У једно од тих спада и митровачко Српско црквено певачко друштво.

СРПСКО ЦРКВЕНО ПЕВАЧКО ДРУШТВО КРАНЧЕВИЋ

Српско црквено певачко друштво у Сремској Митровици, основано је 1864. године, а активно ради од 1865. године. Оснивачи су били: Ђока Савић, Пера Бојкић, Јован Мијић, Стеван Адамовић, Адам Драгутиновић, прота Анђелић и Влада Радосављевић. Први председник био је трговац и банкар Павле Панајотовић, а потпредседник католички свештеник Живко Оџић.⁶ Тесно је сарађивало са другим певачким друштвима (која су деловала у граду или у његовој околини):

- Хрватским певачким друштвом,
- Омладинским хором,
- Српским занатлијским певачким друштвом *Сиражилово* (које ће бити од изузетног значаја за делатност Српског црквеног певачког друштва након Другог светског рата) и
- Ратарским певачким друштвом.⁷

Приликом оснивања овог хора, који спада међу најстарије у Србији, специјална делегација је посетила Корнелија Станковића у Бечу и обавестила га о настанку хора, а Станковић му је том приликом даровао партитуру своје *Лишуртије*. За све време постојања Српско црквено певач-

ко друштво у Митровици одржавало је тесну сарадњу са истоименим панчевачким хором, као и са Београдским певачким друштвом. На молбу Митровчана, панчевачко друштво им је 1865. године послало десетак четворогласних партитура уз топло писмо које пружа подршку даљем раду митровачког хора. Хор је 1882. године гостовао у Београду, на прослави тридесетогодишњице Београдског певачког друштва. Сарадња са Београдским певачким друштвом се и даље успешно развијала, тако да је Мокрањац, пре турнеје по Европи, први концерт ван граница Србије одржао баш у Митровици, 1891. године.⁸

Од почетка рада дружина је неговала српску народну, грађанску и духовну музику. Учествовала је на „селима“, забавама и беседама читаонице. Одржавала је блиске односе са српским певачким друштвима у Панчеву и Вршцу.⁹ Први хоровађа био је Чех Јован Радауш, капелних војне музике 70. пешадијског пука, који се налазио у Митровици. Након њега, хором су дириговали Славољуб Лжичар и његови сународници Волф и Јован Јудл.¹⁰ Такође се, према статистичком листу за певачка друштва као бивше хоровађе истичу и Бранислав Адамовић и доктор Никола Радојевић.¹¹ Ипак, друштво је достигло врхунац свог развоја под диригентском палицом Петра Кранчевића који је руководио хором у периоду од 1905-1919. Хоровађа певачког друштва потом ће бити Стеван К. Хинић¹², о коме ће бити речи касније.

Са почетком Првог светског рата, потом и смрћу Петра Кранчевића 1919. године, праћење тока делатности друштва у наступајућем међуратном периоду постаје теже услед све већег не-

⁵ Роксанда Пејовић, *Српско музичко извођачиштво романтичарској доба*, Београд, Универзитет уметности у Београду, Просвета, 1991, 19–37.

⁶ *Српско певачко друштво Кранчевић – Статистички лист за певачка друштва*, Сремска Митровица, Историјски Архив „Срем“, 1945.

⁷ Роксанда Пејовић, *op. cit.*, 48.

⁸ Душан Михалек, *Из наше прошлости*, Петар Кранчевић, *Pro musica*, број 57, 1971, 8–9.

⁹ Ненад Лемајић, *op. cit.*, 143–144

¹⁰ Душан Михалек, *op. cit.*, 8–9

¹¹ *Статистички лист за певачка друштва*, *op. cit.*

¹² *Idem.*

достатка материјалних доказа. Други светски рат продубљује недостатак, уништена је архива и сва друга имовина друштва у потпуности, као и животи великог броја чланова. Српско занатлијско певачко друштво *Сџражилово*, поменуто на почетку поглавља, трпи сличне последице. Податке о активности Српског црквеног певачког друштва у овом периоду даје статистички лист за певачка друштва, наводивши да је друштво, пре рата, певало у цркви Св. Стефана скоро сваке недеље, наизменично са певачким друштвом *Сџражилово*. Извођене су *Литургија* Мокрањца, одломци композиција Рандхартингера, Биничког, Бортњанског, Ломакина, Чајковског, Вербицког и Кранчевића. Такође, друштво је стекло неколико награда:

- пету награду у првој категорији 1931. године (није познато место где је такмичење одржано) изводивши *Вога звира из камена* Славенског
- прву награду у првој категорији 1936. године у Новом Саду, изводивши композиције *Козар* Мокрањца и *Јесен* Христића
- диплому 1937. године у Сомбору (изводивши *Свјетле шихи* Кранчевића и *Јесен* Христића)¹³

Такође, забележено је да су јубиларне прославе, најпре поводом 30-годишњице Српског црквеног певачког друштва потом и 75-годишњице од оснивања, одржане 1896. и 1940. године.¹⁴

Преживели чланови оба друштва се, након ослобођења, 1945. године одлучују за фузију. Фу-

зија, као предлог председавајућег Николе Радојевића, уведена је у записник са прве редовне годишње скупштине Српске црквене певачке дружине и Српског занатлијског певачког друштва *Сџражилово* одржане на заједничком састанку 3. јуна 1945. године у просторијама Занатског дома у Сремској Митровици. Предлог је настао из потребе да се уједине оба друштва, најпре због губитка великог броја старих и заслужних чланова, потом и ради очувања традиције досадашњих друштava с циљем што једноставнијег деловања на културно-просветном пољу.¹⁵ Статистички лист за певачка друштва о сједињавању наводи следеће:

Српско певачко друштво „Кранчевић“ настало је после ослобођења фузијом двају њев. друштва и то: Српске црквене певачке дружине и Српског занатлијског певачког друштва „Сџражилово“ из Сремске Митровице, која су престала радом 1941. и нису радила за све време Независне државе Хрватске. Многи чланови оба друштва побијени су или су поинули у народно-ослободилачкој борби, те су оба друштва решила, да по ослобођењу, када им је поновно одобрен рад, најравне фузију у једном друштву под именом „Кранчевић“. Име је узето по Петру Кранчевићу, композитору и дугогодишњем хоровађи, који је преко 20 година живео и радио у Сремској Митровици, где је и умро.¹⁶

Оснивачи новонасталог друштва су: доктор Никола Радојевић, Стева Давидовић, Павле Пуљевић, Борислав Николић, Ђорђе Мирчета,

¹³ Статистички лист за певачка друштва, *op. cit.*

¹⁴ Статистички лист за певачка друштва, *op. cit.*

¹⁵ Записник са прве редовне годишње скупштине Српске црквене певачке дружине и Српског занатлијског певачког друштва „Сџражилово“, Сремска Митровица, Историјски Архив „Срем“, 1945.

¹⁶ Статистички лист за певачка друштва, *op. cit.* (Статистички лист за певачка друштва даје увид у рад, пре свега Српског црквеног певачког друштва, затим и певачког друштва *Сџражилово*, обухвата попис оснивача и чланова оба друштва како по броју, тако и по занимању, али и по изузетном љасовном материјалу и музикалности. Дата је и биографија одабраног хоровађе, пописан је садржај друштвене музичке библиотеке, наведени су подаци о броју и посећености концерата друштва, добротворним наступима, певању у цркви, суделовања на радију, ушакмицама, односно такмичењима, као и јубиларним прославама, турнејама итд.)

Бранко Стојковић, Никола Марић, Слободан Кнези, Мила Давидовић, Ангелина Билић, Бојана Кузминац, Милица Савић, Љубица Ивезић, Јованка Трајковић, Милица Трајковић, Софија Арсенијевић, Ђорђе Туцић и Милош Георгијевић – сви чланови Српског црквеног певачког друштва из Сремске Митровице; Никола Кулић, Славко Павловић, Мирко Стефани, Перса Стефани, Милош Живковић, Бора Главашки, Спаса Максимовић, Мића Жунић, Павле Травица, Меланија Николић, Љубица Новаковић, Драгица Добричић, Катица Остојић и Ирена Весели – чланови Српског занатлијског певачког друштва *Спсражилово*.

Само оснивање даје увид у први проблем који је Роксанда Пејовић дефинисала – установљење тачног назива друштва. У архивским подацима заступљени су различити називи друштва, а тичу се презимена композитора у чију част је ословљено – аутори појединих докумената ословљавају друштво као Српско певачко друштво *Кранчевић*¹⁷, док аутори већине докумената као назив друштва дају Српско певачко друштво *Кранчевић*. Будући да је најзаступљенији, истраживање преузима потоњи назив.

Новонастало друштво по оснивању садржи 66 чланова (20 сопрана, 16 алтова, 15 тенора и 15 басова), који су по занимању мануелни радници (18), интелектуални радници (29) и слободни привредници (19). За хоровању је 3. јуна 1945. године одабран Стеван К. Хинић, приватни чиновник који има гимназијску матуру и три семестра Конзерваторија у Загребу али је и приватно учио музику код Мирка Полића и Антуна Добронића. Бавио се компоновањем као и обрадом народних мелодија. Од оригиналних композиција има ви-

ше песама за мушки, мешовити и дечји хор, затим *Литургију* за мешовити хор, *Ојело* за мушки хор, девет црквених концертних композиција за мешовити хор, а од обрађених народних мелодија за мешовити хор циклус *Партизанке* (шест песама), *Работничка* (бигарска), *Друјарска* (руска), четири *Руковети* за мешовити хор и једну *Руковети* за мушки хор, скерцо за два хора *Ђуветије* и још неке краће песме по народним мелодијама.¹⁸ У досадашњем истраживању није нађен ниједан примерак Хинићевих композиција, као ни композиција других бивших хоровања.

Према извештају секретара управног одбора Српског певачког друштва *Кранчевић* о раду у протеклој 1945. години¹⁹ на дан 3. јуна те године одржана је оснивачка скупштина друштва, који говори о проблемима са којима су се певачка друштва уопште сусретала у свом раду и током XIX века: место одржавања проба, набавка инструмената, материјалне недаће, одабир хоровања итд. Ехо идеја XIX века огледа се у још једној одлици рада друштва. Певачко друштво *Кранчевић* се, како је то напоменуто у извештају, *руководи идејом браћинства и јединства*²⁰ што сведочи о свести да је потребно неговати национални дух и културу – у складу са тадашњим временом. Томе у прилог иде Члан 2 Правилника Српског певачког друштва *Кранчевић* (сачињен у духу народне ослободилачке борбе и покрета) у Сремској Митровици који наводи:

*Задаћак је друштва да таји и негује српске народне, уметничке и црквене песме, као и песме дружих народа, те оствари уметничка дела.*²¹

¹⁷ Заступљено у Правилнику СПД *Кранчевић*, записнику са прве редовне седнице Управног одбора СПД *Кранчевић*, молби ГНОО – Културном народном одсеку, као и решењу одељења унутрашњих послова Н.Р. Србије.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ *Извештај Управног одбора СПД „Кранчевић“ о раду у протеклој 1945. години – Извештај секретара*, Историјски Архив „Срем“, *op. cit.*

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Правила Српског певачког друштва „Кранчевић“ у Срем. Митровици*, Историјски Архив „Срем“, *op. cit.*

Наредни члан, члан 3, осветљава начине на које ће друштво овај задатак постизати:

*обучавањем у певању, певањем добрих композиција на јавним друштвеним концертима и приредбама, као и другим јавним приредбама, набављањем добрих музичких дела, оснивањем музичке библиотеке, издавањем музичких дела према потреби и могућности, оснивањем других уметничких секција.*²²

Раније није било помена о ономе што су сва певачка друштва поседовала: застави и печату. У Члану 5 Правилника Српског певачког друштва Кранчевић дат је следећи опис:

*Застава је црвено-плаво-беле боје. На једној страни је израђен у народном мотиву друштвени знак лире уоквирене маслиновим гранчицама и са петокраком звездом по врху лире, као знаком Народно ослободилачке борбе, те друштвеним јеслом „Хај шћо Србин још се држи крај свих зала, јесма ја је одржала, њози хвала.“ На другој страни заставе налази се лик Св. Саве – друштвене Славе. Печат је окрутао са натписом около: Српско певачко друштво Кранчевић у Срем. Митровици, а у средини је друштвени знак лире са маслиновим гранчицама уоквирен и петокраком звездом у врху.*²³

Извештај управног одбора сведочи да је Српско певачко друштво Кранчевић поседовало две секције и то – црквену и дилетантску (што је у складу са задатком друштва напоменутом у већ наведеном Члану 3 Правилника), док за развој других секција није било могућности. Црквена секција осим певања у цркви, наступала је на сахранама и парастосима својих потпомажућих чланова и својих бивших активних чланова. Че-

сто је својим материјалним доприносима за певање решавала проблем економске кризе у којем се друштво понекада налазило. Дилетантску секцију чинили су неiskusни чланови и први пут се појавила пред јавношћу 9. септембра 1946., а резултат наступа је био задовољавајући и посејници су је направили аилаузом.²⁴ Друштво је очувало традицију у погледу програма (композиције Бајића, Топаловића, Кранчевића, Мокрањца, Маринковића, Биничког, Јенка, Бортњанског, Рандхартингера, Чајковског и других) уз песме различитих словенских народа. Из неколико доступних програма, уочљиво је да су дела Мокрањца заступљена на скоро свим наступима. Из два документа нарочито се може закључити да је друштво било свесно значаја Мокрањца и његовог стваралаштва. У молби Месном културно-просветном савету у Сремској Митровици, уз коју је приложен и програм рада наведено је:

Друштво, доследно културном просветном правцу и смислу, поставило је себи за задатак да одржи XX октобра о.т., за наше народне масе концерат, вече Мокрањчевих хорских композиција са једним природним предавањем о животи, раду, значају Стевана Св. Мокрањца, једног од највећих и најзаслужнијих музичара у историји нашег певаштва. Мокрањца, најблиставију фигуру у обради нашег народног мелоса и човека за кога се са правом може рећи: „да је једном руком посуђивао од народа, а са обема враћао.“ Смањрајући да ћемо наћи јуну подршку и разумевање код наших народних власти, којима и иначе дујемо захвалности за све одсад одржане приредбе, обраћамо се овом форуму поновно, са уверењем, да ће нас правилно разумети и у свему ову замисао одобрити и учинити са своје стране све да се иста реализује, достојна нас, наше јесме и Мокрањ-

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Извештај Управног одбора СПД „Кранчевић“ о раду у прошеклој 1945. години – Извештај секретара, Историјски Архив „Срем“, op. cit

ца, који је нашао свој израз у данашњој слободној републици.²⁵

Друга молба упућена је лично Београдском певачком друштву:

Гледајући у Вама – као и раније – једну мањичку певачких друштва, ми се надамо, да ћемо и овога пута, обраћајући Вам се овим писмом, добити оно, што скромно молимо и тражимо. Потребне су нам ноше: Приморски најјеви од Св. Мокрањца. Ви сте их имали у својој архиви, па Вас стога брајски молимо пошљети нам на нашу адресу или адресу нашега председника, барем 10-12 примерака, јер умножавање нам иде јако, јако дешко, пошто немамо ништа средстава да плаћемо, ништа моћности да набавимо потребан материјал.²⁶

СПД Кранчевић, осим наступа у другим институцијама Митровице и гостовања у околним градовима и селима, није тежило организацији турнеја, за разлику од Београдског певачког друштва које је поседовало богато искуство на таквом пољу извођачког рада.

Већина концерата СПД Кранчевић је одржавана у згради Српског дома. СПД Кранчевић приређује први концерт (уз игранку) свесловенских песама и композиција, 15. јула 1945. године, уз поздравни говор председника друштва Светозара Љубинковића и наступ пијанистиње Наде Бранковић-Станковић, на чијем су се репертоару нашла следећа дела: химна Хеј Словени, химна Совјетског Савеза, Козара Оскара Данона, Дивна ноћи Биничког, Буди се исток и зајад Трудића, Ој Добергод Преловеца, Шопенова Полонеза, Тврђава Кијев Мусоргског, Партизанска песма Логара, Најред браћо Ахуљенка, Добра ноћ По-

Петар Кранчевић и женске чланице хора

²⁵ Молба Месном културно-просветном савету у Сремској Митровици, Историјски архив „Срем“, 1946.

²⁶ Молба брајском Првом београдском певачком друштву, *idem*.

корнија, *Тајна љубав Цанића*, песма из Мокрањчеве *Прве руковешти* – *имала баба једно момиче*, *Седма руковешт*, Хинићева *Работничка песма* и *Село моје убаво* Бошњаковића.²⁷ Један програм сведочи о гостовању првака Београдске опере Жарка Цвејића (бас), Александра Маринковића (тенор), и пијанисте Богдана Бабића.²⁸

Упркос одлучном почетку рада новог друштва, насталог на рушевинама два стара, организовању концерата, богатом репертоару, извођачким успесима, оно убрзо наилази на немили крај (што закључују доступни архивски документи). Наиме, Министарство унутрашњих послова Народне Републике Србије ставља забрану на рад Српског певачког друштва *Кранчевић*:

Министарство је нашло да није било места да се српском певачком друштву Кранчевић одобри рад, пошто постојање оваквог друштва у Сремској Митровици, обзиром на прилике у Сремској Митровици, може да допринесе расиривању националне мржње односно раздора. Обзиром на истакнуте разлоге, Министарство налази, у смислу чл. 18 Закона о Удружењима, зборовима и другим јавним скуповима да оваквом Удружењу има да се забрани рад, па је и одлучило као у диспозицију.²⁹

Тако се завршила 82. година рада Српског певачког друштва *Кранчевић*.

ПЕТАР КРАНЧЕВИЋ

Рођен 9. фебруара 1869. године, у угледној панчевачкој трговачкој породици, од оца Атанасија и мајке Марије, Петар Кранчевић, синовац чувеног виолинисте Драгутина Кранчевића, од малена је припреман и школован да наследи и води очев посао. Међутим, мало је марио за намењену му будућност. После завршена два разреда реалне гимназије у Панчеву, он 1884. одлази у Грац да студира на тамошњој Трговачког академији. Како га је више привлачила музика, већ тада је узимао приватне часове.³⁰ Након повратка у Панчево 1895. године, ради као заменик Мите Топаловића, хоровађе Панчевачког српског црквеног певачког друштва. Овај рад, који је трајао до 1903. године, био је од несумњиве користи за развој његове стваралачке личности. У сталном контакту са искусним познаваоцем хорске литературе и рада са хором, Кранчевић је стекао искуства која ће бити од великог значаја у његовом даљем раду. Од композитора који су у то време били на репертоару Панчевачког певачког друштва поменимо само Вердија, Глинку, Грига, Листа, Бортњанског и Архангелског, а од српских аутора Бајића, Биничког, Маринковића и Мокрањца. Овако широк спектар домаћих и страних хорских композиција допринео је свакако продубљивању Кранчевићевог музичког образовања.³¹ Према речима Душана Познановића, након затварања трговине, Кранчевић се све озбиљније почео бавити певањем и компоновањем. Кранчевић је био одличан баритониста, па је као такав имао бројне соло улоге у раним композицијама, које је изводило певачко друштво.³² За-

²⁷ Молба Градском народно ослободилачком одбору – културно-просветном савету, Сремска Митровица, Историјски Архив „Срем“, 1945.

²⁸ Програм концерта изведеног 9. XII. 1945 у Сремској Митровици, Сремска Митровица, Историјски Архив „Срем“, 1945.

²⁹ Решење одељења унутрашњих послова Н.Р. Србије, Сремска Митровица, Историјски Архив „Срем“, 1946.

³⁰ Душан Познановић, *Блајгородне душе – Седам јоршреша из Митровачког сйоменара*, Рума, Српска књига, 2002, 25.

³¹ Душан Михалек, *op. cit.*, 8

³² Миховил Томандл, *Сйоменица Панчевачког српског црквеног певачког друштва (1838-1938)*, Панчево, Књижевско-издавачки завод Напредак, 1938, 240.

једно са сестром Јулком и чувеним певачем Жарком Савићем (1861-1930), приредио је и турнеју по Војводини. Највише је везан за своје Панчево, где је био веома омиљена и радо виђена личност. Из милоште су га звали наш Перичка.³³ Намеће се једно питање: због чега је млади и тако поштован композитор морао да напусти свој родни град и потражи уточиште у граду на Сави? Часлав Г. Ђорђевић даје одговор, истичући да је разлог Кранчевићевог одласка из Панчева везан за Исидору Секулић.³⁴ Наиме, везу двоје младих није одобравао Кранчевићев отац Атанасије. Петар Кранчевић није могао више да издржи очево неразумевање и мешање у његов живот, те непријатну ситуацију пресеца својим одласком из Панчева.

У току 1904. године, Кранчевић одлази у Сремску Митровицу и тамо наставља своју каријеру као хоровађа митровачког Српског црквеног певачког друштва. На руку му је ишла чињеница да је у листу *Браник*, у броју 137 од 17/30. јуна 1904. године, објављен конкурс за упражњено место хоровађе Српског црквеног певачког друштва. Конкурс је поновљен и у наредном, 138. броју *Браника*.³⁵

Локални, панчевачки недељни лист *Грађанин*, испратио је његов одлазак следећим текстом:

Изабран за хоровађу. Српско цркв. певачко друштво у Митровици, изабрало је себи за свој хоровађу, т. Петра – Перичку Кранчевића, подкоровађу нашеј Срп. Цркв. певачкој друштва, 13. (26) авг. о. т. У изабранику своје, певачко друштво Митровачко, стииче једну вољу, изврсну и интелигентну снагу.

Изабрани хоровађа им, још из малена, обљубио музику и нећовао ју је с вољом, љубави и оданошћу све до данашњеј дана. У Грацу се усавршавао у музици приватним школовањем, код изврсној музичара на тласу тијанисте проф. Демела; теорију музике слушао је код славној проф. Шандона, а у певању је вежбао, учио и усавршавао, код ојерској певачи Шрауфа, у год. 1885-1887. Године 1887. јула месеца, стиуи у срп. цркв. пев. друштво наше у Панчеву, те се и овде у певању и музици усавршавао сам, где је солике услуге, службе и љубави друштву указао, да та је исти 1894., т. изабрало за подкоровађу. У том времену, познат нам је и омиљен био својим изврским певањем, концертирајући у друштву с ојерским певачем, т. Жарком Савићем, по нашим већим српским местима, као Новом Саду, Вел. Бечкереку, Кикинди и т.г. године 1896. т. у жељи за што већим савршенством, а уз каријералан свој тлас оде Кранчевић у Фрајбурт, те је сјајно издржао на ојери пробу, и требао бити ангажован са симфонијом, али су му у том сметале породичне прилике. Те исте године концертирао је он са Жарком Савићем у Београду пред краљем Александром на велико задовољство и дојадање. У последње време, водио је с лејим успехом сваке недеље и празника у Св. Преобр. Цркви певачко друштво Срп. Занатл. и просветне Загрује. Кранчевић се оледао и на композицијама које црквених које световних песама са успехом, нарочито су му леје, нежне и умиљате композиције Љубичка, Каг прво сунце, Лаку ноћ и грује. Колико се радујемо избору нећову, колико нас је и жао, што се

³³ Душан Михалек, *op.cit.*, 25.

³⁴ Сретали су се на концертима Српског црквеног певачког друштва, на које је Исидора одлазила због дубоке посвећености музици и због старијег колеге из школе, Мите Топаловића кога је Исидора Секулић, како Ђорђевић истиче: *ценила и уважавала, а нећовој заменика, вероватно и више од штога, јер је имао музику у души.* Кранчевићев отац Атанасије, није волео Исидору Секулић, чему су, свакако, допринела његова малограђанска схватања. Наиме, по његовом мишљењу, она није била права прилика за његовог сина – познатог музичара и уметника (што је у супротности са његовим ставом о одлуци његовог сина да се бави музиком.)

³⁵ Часлав Г. Ђорђевић, Долазак Петра Кранчевића у Сремску Митровицу, *Сунчани саш*, бр. 10, у год. 10, 2001, 109.

наше ђев. друштво лишава једне изврсне снаге, једној кайишалној тласа; а нарочито они посејиоци цркве који неће више имаји прилике уживаји у слушању оној величанственој моментиа и његовој изврсној баришо-на и извођењу песме: И молимтисја Боже наш, што нас је све милином пошресао. Ми му желимо, да на пољу лейој му позива и рада, кој насшуйа с 1. септембром, снага, љубав, воља и савесности, оданости према песми и појању, стално праши, и да покаже све веће усјећа, те оправда поверење њему поклоњено. У шо име, срејно му и најредно било!³⁶

Миховил Томандл, аутор Споменнице ПСЦПД, о Кранчевићу бележи следеће:

Почетком 1904. отишао је у Ср. Митровицу за хороваћу Митровачкој српској црквеној певачкој друштва, које је тада садало у ред најбољих српских певачких друштва. У њему је Кранчевић делао љуних петнаест година, подијавши га на завидну висину, што најбоље доказује неколико награда, које је то друштво добило на певачким утакмицама, међу које сада и друћа награда, која том Друштву беше додељена на великој певачкој утакмици српских певачких друштва у Сомбору пред велики рај, шј. 1914. године, на којој беше учествовало око шридесет певачких друштва.³⁷

Након доласка 16/29. марта 1905. Петар Кранчевић склапа уговор са Одбором Српског црквеног певачког друштва у Сремској Митровици, у коме су јасно дефинисане његове обавезе и дужности као хороваће.³⁸

У статистичком листу за певачка друштва, наведено је да је друштво под диригентском палицом Кранчевића, на две утакмице стекло на-

граде. 1908. године у Земуну, изводивши XIII Руковети од Мокрањца, друштво стиче другу награду у првој категорији, док већ споменуте 1914. у Сомбору, изводивши композицију свог хороваће, *Одби се трана*, такође стиче другу награду у првој категорији.³⁹

Према Чаславу Ђорђевићу, Петар Кранчевић је у Панчеву био веома омиљена личност, али и у Сремској Митровици, те је својим финим манирима и срдачним опхођењем према певачима, уживао велике симпатије код свих чланова певачког друштва и стога су радо с њим сарађивали. Богдан Лалошевић, некадашњи члан Српског црквеног певачког друштва кога је интервјуисао Душан Познановић, даје увид у личност и живот Кранчевића:

У младости је служио као активни коњички официр, а онда је напустио војску. После штога, дошао је у Сремску Митровицу за хороваћу црквене певачке друштине, где је имао врло скромну плату. Митровчани су му давали децу да их учи свирању на клавиру и на тај начин донекле му омогућили приходе за пристојан живот. Својим понашањем свако је добре и искрене пријатеље у траћанству, а својим стручним музичким знањем убрзо је загодио симпатије и певача и траћанства. Био је човек маркантног изгледа, ошмених манира, према свакоме пристојан и учтив, војнички резолућан и правичан, у друштву врло забаван и врло радо примљен. У певачком хору био је тактичан према сваком певачу, строго правичан, вредан, пожртвован и стручно спреман у раду. Много је радио. Сам је својеручно писао ноше за свакој певача. У хору је својим ауторитетом одржавао одличну дисциплину. Чланови су га сви без разлике волели, поштовали и поносили се њиме. Пробе је гржао са љуно љубави и решко

³⁶ Лист Грађанин, бр. 34. Панчево, 22. августа 1904.

³⁷ Миховил Томандл, *op. cit.*, 240

³⁸ Уговор склопљен између Српске црквене певачке друштине у Митровици у хороваће Петра Кранчевића, Сремска Митровица, Историјски Архив „Срем“, 1905.

³⁹ Статистички лист за певачка друштва, *op. cit.*

добре воље. Бивало је случајева да су сви певачи сами желели да се проба држи дуже но обично и он је то са великим задовољством прихватио. Некада смо певали и до 11 саати увече. Мокрањеве руковети увежбавали смо тако да смо их без ноћа певали, имали смо тада одличан мушки хор.⁴⁰

Наиме, по билансу његовог рада, Кранчевић је у овом периоду, уз Топаловића и Мокрањца, био композитор који је дао највише дела на подручју духовне вокалне музике.⁴¹ Томе у прилог, Душан Познановић (на основу Споменнице Панчевачког српског црквеног певачког дру-

штва, као и из разговора са два бивша члана Српског црквеног певачког друштва Браниславом Адамовићем и Богданом Лалошевићем) наводи списак Кранчевићевих композиција. Томандл у Споменици ПСЦПД закључује да су позната 51 композиција, од којих су 26 световне, а 25 духовне композиције.⁴² Табела дата као пример, подељена је на начин на који би увид у Кранчевићева дела био прегледнији. Базу представља Споменница Панчевачког српског црквеног певачког друштва и истраживање Познановића, док је подела извршена на дела писана у Панчеву и Сремској Митровици, те на духовне и световне композиције.

	ПАНЧЕВО	СРЕМСКА МИТРОВИЦА
Духовне Композиције	<i>Оче наш</i> (1898, меш. хор), <i>Letztes gebet</i> (Последња молитва, 1889, вок. квартет)	<i>Алилуја</i> (меш.хор), <i>Благодарене</i> (меш. хор), <i>Херувика бр .1</i> (меш. хор), <i>Херувика бр. 2</i> (меш. хор), <i>Херувика бр. 3</i> (меш.хор), <i>Херувика бр. 4</i> (меш. хор), <i>Јако Царја</i> (меш.хор), <i>Христос васкресе</i> (меш.хор), <i>Хвалише, хвалише Госиода, хвалише</i> (меш.хор), <i>Тебе појем и велико Амин</i> (меш.хор), <i>Ликунес</i> (меш. хор), <i>Божини ирмос</i> (меш. хор), <i>Ојело</i> (меш.хор), <i>Песме при венчању</i> (меш.хор), <i>Помјанух пророка</i> (меш.хор), <i>Свјати</i> (меш. хор), <i>Достојно и праведно јести</i> (меш. хор), <i>Свјетше шихи</i> (меш. хор), <i>Тебе Боја хвалим</i> (меш. хор), <i>Тројар св. Стефана</i> (меш. хор), <i>Песма св. Саве</i> (меш.хор), <i>Васкресни Госиоде</i> (меш. хор), <i>Херувика</i> (меш. хор), <i>Многа љета</i> (меш. хор), <i>Помјанух пророка</i> (мушки хор), <i>Свјати</i> (мушки хор), <i>Хвалише</i> (за два гласа)
Световне Композиције	<i>Гесло Српске занатлијске добротворне и просветне задруге</i> (1902, меш. хор), <i>Јубиларна химна у славу Мише Тојаловића приликом прославе 25-годишњице његовој музичкој рада</i> (1903, мушки хор), <i>Тихи позив</i> (меш. хор), <i>У бој</i> (меш. хор), соло песма <i>Не бегај ми санце мој</i>	<i>Одби се грана</i> (1911), <i>Дуње ранке</i> (меш. хор), <i>Јесен ситиже</i> (меш. хор), <i>Морнару</i> (меш. хор), <i>Поврањак</i> (меш. хор), <i>Присен</i> (меш. хор), <i>Пркос</i> (меш. хор), <i>Телал виче</i> (меш. хор), <i>Анђео мира</i> (меш. хор), <i>Браћа</i> (меш. хор), <i>Гесло Митровачкој српској црквеној певачкој друштва</i> (меш.хор), <i>Кад прво сунце</i> (меш. хор), <i>На извору</i> (меш. хор), <i>На колена</i> (меш. хор), <i>Под лијом</i> (меш. хор), <i>Тихо ноћи</i> (меш. хор), <i>Винска џесма</i> (мушки хор), <i>Мајска џесма</i> (меш. хор), <i>На небу нема звезда</i> (женски хор), <i>Свако јутро</i> (соло са пратњом на клавиру), <i>Добро нам дошла јодино нова</i> (меш. хор), оперета <i>Побуна у девојачкој школи</i> (женски хор), <i>Ведра зора</i> (меш. хор)

Композиције Петра Кранчевића

⁴⁰ Душан Познановић, *op. cit.*, 34–35.

⁴¹ Часлав Г. Ђорђевић, *op. cit.*, 110.

⁴² Миховил Томандл, *op. cit.*, 241

За време Првог светског рата, када је највећи број чланова певачког друштва био мобилисан у аустријску војску, сам Кранчевић је поред прогона од стране политичких и војних власти, окупљао децу способну за хорско певање, па чак и компоновао. Наиме, у подруму апотекара Петровића написао је више световних и духовних песама, чији је велики број за време рата изгубљен, док су као једине опстале већ наведене *Ведра зора* и *Помјанух пророка*. Богдан Лалошевић сведочи следеће:

Певачко друштво престало је да ради. Рађи је све паралисао и уништавао. Тако је у то доба и за нашег мајстора Кранчевића наступило зло време, пуно немаштине и искушења. У то доба почео је да болова. Као самац доживео је доста неприлика и најзад после многих недаћа дошао је крах. Са ослобођењем наш мајстро је изгубио ишћуно своје здравље.⁴³

Кранчевић је живео веома повучено и скромно у Сремској Митровици. У документацији Српске православне црквене општине у Митровици, сачуван је предлог Станка Докнића на седници Управног Одбора СПЦО, XIX маја (1. јуна) 1916. да се Кранчевићу одреди хонорар за учење деце школског узраста ноталном појању. Докнић предлог поткрепљује тиме што је Кранчевић заслужио да му се ода признање, јер је окупио око себе школску децу учећи их црквеном појању. Одбор је прихватио предлог, одредивши Кранчевићу месечни хонорар од 50 круна из школског фонда за учење ноталног појања уз молбу да хор прошири. Петар Кранчевић умире 13/26. фебруара 1919. године, у педесетој години живота, од туберкулозе плућа. Погреб је обавио прота Драгомир Радошевић, а над отвореним гробом у име певачког друштва и Митровчана од њега се опростио најбољи пријатељ Никола Илић и то – говором у десетерцу.⁴⁴

ЗАКЉУЧАК

Истраживање је настојало да објасни везу између Српског певачког друштва *Кранчевић* и једног од његових хорова, Петра Кранчевића. На основу изнесених чињеница, издвојених на основу доступне архивске грађе Архива Срема у Сремској Митровици, али и секундарне литературе, реконструкција делатности диригента и ансамбла је остварена делимично. Утврђено је да се ехо идеја XIX века може препознати и у XX веку. Делатност Петра Кранчевића у Сремској Митровици, као композитора и хорова који је имао удела у раду Српској црквеном певачког друштва, изузетно је допринела музичкој историји града, успону друштва на извођачкој лествици, приближавајући га квалитету најрепрезентативнијих друштава у српској историји музике. Са друге стране, Кранчевић у то време доживљава својеврсни успон у стваралаштву, компонујући већи број дела за певачко друштво о коме је реч. Краткотрајни век послератног новонасталог друштва *Кранчевић* пратила је обнова низа некадашњих проблема – материјалне недаће узроковане ратовима који су отежали рад већине друштава, промене друштвених околности и политике државе у којој је друштво деловало, потом и нагли прекид његовог рада од стране тадашњих власти. Међутим, покушај да се поново оформи друштво које би наставило да негује културно-просветни рад сведочи о непрекидној потреби српског човека за културом и учешћем у културним токовима, испољавајући се кроз програм и организацију манифестација које би задовољиле ту потребу. Тако је Сремска Митровица, пруживши дом композитору који ће је задужити својом делатношћу, стекла један од најквалитетнијих ансамбала у историји српске музике XIX али и почетка XX века.

⁴³ Душан Познанић, *op.cit.*, 31

⁴⁴ *Ibid.*, 31–32

ЛИТЕРАТУРА:

1. Ђорђевић, Часлав Г., *Долазак Петра Кранчевића у Сремску Митровицу, Сунчани сај*, бр. 10, у Год. 10, 2001, 109-112
2. Ђорђевић, Часлав Г., *Исидора у Панчеву*, II издање, Панчево, Заједница књижевника Панчева, 2000
3. Илић, Никола, *Реч над ошвореним тробом Петра Кранчевића, зборовође Српске црквене певачке дружине у Митровици и музичара српској*, Сремска Митровица, Штампарија М. Спаића, 1919
4. *Извештај Управној одбора СПД „Кранчевић“ о раду у прошеклој 1945. години – Извештај секретара*, Историјски Архив „Срем“, Сремска Митровица, 1945
5. Лемајић, Ненад, *Сремска Митровица – Град вреднији од царске кћери*, Историјски Архив „Срем“, Сремска Митровица, 2008, 139-143
6. Оснивање Српског певачког друштва „Кранчевић“, *Сунчани сај*, бр. 7, у Год: 6, Сремска Митровица, 1997, 135-139
7. Михалек, Душан, *Из наше прошлости*, Петар Кранчевић, *Pro musica*, бр. 57, 1971, 8-9
8. *Молба брашском Првом Београдском певачком друштву*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1946
9. *Молба Градском народно ослободилачком одбору – културно-просветном савету*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1945
10. *Молба Месном културно-просветном савету у Сремској Митровици*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1946
11. Пејовић, Роксанда, *Српско музичко извођачтво романтичарској доба*, Београд, Универзитет уметности у Београду, Просвета, 1991
12. Пејовић, Роксанда, *Српска музика XIX века*, Београд, Факултет музичке уметности, 2001
13. Познаниновић, Душан, *Благородне душе – Седам јорџреџа из Митровачкој сјоменара*, Рума, Српска књига, 2002
14. *Правила Српској певачкој друштва „Кранчевић“ у Срем. Митровици*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1945
15. *Програм концерта изведеној 9. XII. 1945. у Сремској Митровици*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1945
16. *Програм концерта СПД „Кранчевић“ одржан дана 13. I. 1946. у Сремској Митровици*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1945
17. *Решење одељења унутрашњих јослова Н.Р.Србије*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1946
18. *Српско певачко друштво Кранчевић – Стактички листи за певачка друштва*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1945
19. *Стактички листи за певачка друштва*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1945
20. Томандл, Миховил, *Сјоменица Панчевачкој српској црквеној певачкој друштва (1838-1938)*, Панчево, Књижарско-издавачки завод *Најредак*, 1938
21. Лист *Грађанин*, бр. 34, Панчево, 22. Августа 1904
22. *Закисник са прве редовне годишње скујштинине Српске црквене певачке дружине и Српској занатлијској певачкој друштва „Стражилово“*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1945
23. *Закисник са прве редовне седнице Управној одбора Српској певачкој друштва „Кранчевић“*, Сремска Митровица, Историјски архив „Срем“, 1945

Summary

CONTRIBUTION OF PETAR KRANČEVIĆ TO THE WORK OF SERBIAN CHURCH SINGING SOCIETY IN SREMSKA MITROVICA

Monika Novaković

The paper *Contribution of Petar Krančević to the work of Serbian church singing society in Sremska Mitrovica* examines the role of Serbian composer Petar Krančević (1869-1919), as well as that of the ensemble that would play an important part in the musical life of the 19th century Sremska Mitrovica. In the last few years, there has been a growing interest in the cultural history of Sremska Mitrovica resulting in several publications that appeared recently documenting the cultural development of Sremska Mitrovica. However, very few publications are available that address the role of both ensemble, and its conductor and composer Petar Krančević. A small number of studies address the connection of the two which motivates this research, having an aim to explain interweaving in musical life of the two. The findings illustrate the role Sremska Mitrovica took part in spreading the spirit and idea of nationality and freedom. The objective of the paper is manifold: to investigate the contribution this town made to Serbian history of music; to examine the life and work of the composer and conductor Petar Krančević and his reasons for choosing Sremska Mitrovica as his residence; to reconstruct the development flow of the Serbian church singing society and thus to discover the reasons for the termination of its activity. Serbian church singing society is formed in 1864., but is active since 1865. The first president of the society was merchant and banker Pavle Panajotović, and vice president catholic priest Živko Odžić. First precentor of the society is Jovan Radauš and after him were Branislav Adamović, Nikola Radojević, Petar Krančević and Stevan Hinić. The success and the development of the society was mostly attributed to the work of Petar Krančević, whose later death hinders the investigation of choir's activity, and so does the beginning of the World War I. Moreover, World War II devastates the archive and other property of the society, taking a great number of lives with it. Nikola Radojević suggested the idea of joining the remaining living members of *Serbian church singing society*, as well as those of *Serbian crafting singing society Stražilovo* into one society named *Serbian singing society Krančević* in honor of their most respected conductor and composer.

Key words: Serbian church singing society, Petar Krančević, the 19th century music, Serbian music, Sremska Mitrovica, Pančevo

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78

МОКРАЊАЦ : часопис за културу / главни и одговорни уредник
Соња Маринковић. - 2000, бр. 1- . - Неготин : Дом културе
"Стеван Мокрањац", 2000- (Неготин : Линотип). - 29 cm

ISSN 1452-2691 = Мокрањац
COBISS.SR-ID 168391943